



# **La crisi alimentària i la resposta de la Ciutat de Barcelona**

Xarxa pel Dret a una Alimentació Adequada

Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva

Novembre 2021

# Dret a la garantia alimentària a Barcelona, adaptació de mesures i reptes

## Informe 2020-2021

### Índex

Introducció	2
1. Tots estem posant de la nostra part, però és insuficient	3
Renda anual neta mitjana	3
2. Increment en l'oferta alimentària resultat de la demanda social	5
Exemples de referència	5
Canvis adaptatius	11
3. La resposta de Barcelona l'any 2020. Quins són els reptes del 2021?	12
<i>Annex:</i>	
4. Resum principals dades	16

# La crisi alimentària i la resposta de la Ciutat de Barcelona

## Introducció

La Xarxa pel Dret a una Alimentació Adequada (XDAA) en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva, integrada per 15 entitats socials, altres agents i l'Ajuntament de Barcelona, té la tasca de desplegar el model col·laboratiu de garantia del dret a una alimentació adequada a la ciutat de Barcelona, i l'any 2020 ha suposat un gran repte.



Alineat sota la reprogramació de l'Estratègia d'Inclusió i de Reducció de les desigualtats socials a Barcelona 2017-2030 i El Pla d'Actuació de l'Acord Ciutadà 2020-2022 (PAAC 20-22), la iniciativa de poder documentar el treball conjunt de les entitats socials en l'àmbit d'alimentació es materialitza en el següent document com a informe de treball fonamental perquè estiguem més a prop de garantir el dret a l'alimentació adequada.

Fa uns anys es va fer un treball per tal de millorar els índexs d'alimentació, tant pel que fa a població vulnerable com a la població en general. La crisi provocada per la Covid-19 ha demostrat, d'una banda, que el dret a l'alimentació no està del tot garantit a Barcelona i, de l'altra, la manifestació de l'exclusió social que repercuteix en altres factors de vulnerabilitat com la salut i la capacitat de desenvolupament a escala social i econòmica.

Aquest informe té com a objectiu analitzar la situació real de l'economia de les famílies, les mesures adaptatives preses durant els primers mesos de la crisi sanitària, el model de resposta social que es tenia l'any 2019 i, per últim, una avaluació de les respostes coordinades per a la gestió i tractament dels aliments, ja que, tal com s'ha demostrat, en el futur poden sorgir contingències socials que demandin una resposta més ràpida i articulada per part del Govern i la societat civil.

## 1. Tots estem posant de la nostra part, però és insuficient

L'any 2015 es van presentar els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), per assegurar la prosperitat social. El punt 17 parla específicament de la necessitat de fer aliances i de la importància de la participació dels governs, el sector privat i la societat civil. L'Acord Ciutadà i la XDAA han enllaçat els ODS als 7 pilars bàsics del seu model social de ciutat per a una Barcelona inclusiva, i en matèria de distribució de renda ha marcat els següents objectius:

ELS 7 PILARS	ODS	ODS (logo)
1. Una ciutat socialment justa, diversa i intercultural		
No existirà una diferència superior als 30.000 euros entre les rendes familiars disponibles (RDF) / per càpita els 5 barris amb rendes més baixes i més altes. (El 2018, la diferència és de 35.988€).	10	
El 88% dels ciutadans de Barcelona podran afrontar les despeses amb els seus ingressos laborals. (Actualment la taxa de pobresa laboral a Barcelona afecta el 18% dels barcelonins).	1,8,10	

Durant els primers mesos de la Covid-19 la sensació era la d'anar al darrere dels problemes provocats pel virus. Després d'un any, és necessari analitzar què ha passat, recopilar informació i determinar a quina distància estem d'aquestes finalitats per tal de minimitzar la desigualtat.

Tenint en compte la paralització de l'economia l'any 2020 a causa de la contingència sanitària, ens plantejem les següents preguntes: Poden els barcelonins i barcelonines fer front a les seves despeses? La seva taxa de privació és més gran?

### Renda anual neta mitjana

Un estudi realitzat per l'IERM ha analitzat la renda anual neta mitjana de les famílies amb una variació negativa d'entre 7% i 8%. Això significa que el 2020, i comparant-ho amb l'any 2019, **les famílies van tenir entre 2.636/2.921 euros menys a l'any** per a les seves despeses; aquest és l'escenari previst en els nuclis on encara no hi ha gran canvi en la font d'ingressos.

**Entre un 21% i un 23% més de persones en risc de exclusió social**

L'Estat va decretar l'estat d'alarma el 14 de març i la població barcelonina va haver d'afrontar, com a altres ciutats, les conseqüències col·laterals provocades pel virus: el tancament de comerços, la reducció de la mobilitat, la reducció de l'activitat laboral, els acomiadaments laborals massius, els ERTOS i la falta d'estalvi de les famílies.

Segons les estimacions realitzades sobre la població en risc de pobresa, hi ha entre **72.000 i 80.000 persones més en risc de pobresa moderada**, el que representa un creixement d'entre el 21% i el 23%, dins d'aquesta xifra **30.000 persones** de les quals estarien dins de la **pobresa extrema**, és a dir, que viuen una privació material de necessitats bàsiques per viure dignament.

Dades	2019	2020	%
Població <sup>1</sup>	1.636.762	1.664.182	1,67 %
Renda anual neta mitjana <sup>2</sup>	36.331	33.695 / 33.410 €.	- 7% / - 8 %
Risc de pobresa moderada <sup>3</sup> (persones)	339.000	411.000 / 419.000	21 %/ 23 %
Pobresa extrema (persones) <sup>4</sup>	100.000	<b>130.000</b>	30 %

La suma de la població estimada en pobresa extrema de l'any 2020 a la ja obtinguda abans de la Covid-19 (100.000) representa **130.000 persones que es troben en situació d'exclusió social**, el que representa un 30% més que el 2019 i un 8% de la població total de la ciutat de Barcelona. És com si dins de Barcelona es donés alimentació diària a una població de la mida de la ciutat de Tarragona.

**Un 30% de persones més, respecte l'any 2019, estan en pobresa extrema**

Tot i això, les **289.000 persones** restants estimades dins el rang de pobresa moderada patirien una major caiguda dels seus ingressos i poden ser susceptibles de demanar ajudes per alimentació.

Les persones amb necessitats específiques i sol·licitants d'ajuts són ateses per treballadors i treballadores socials que determinen quines necessitats tenen. La necessitat d'habitatge fa que les famílies destinin menys diners a alimentació, amb la conseqüència que aquesta sigui de menys qualitat, és per aquest motiu que la derivació a cada servei ha de ser analitzada per un professional.

El circuit i la interacció entre les entitats socials i l'administració pública per donar cobertura a les persones amb necessitats alimentàries és complex. Tal com s'estipula en el model col·laboratiu d'alimentació adequada, el resultat és un mapa amb uns fluxos que interconnecten actors, ajuts i serveis proporcionats. En l'àmbit alimentari a la ciutat de Barcelona coexisteixen diferents tipus d'estratègies, regulades i no regulades.

<sup>1</sup> Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2020). *Una aproximació als efectes socioeconòmics de la covid-19 a la metròpoli de Barcelona. Estimacions desigualtat social i pobresa*. Recuperat de: <https://iermb.uab.cat/>

<sup>2</sup> Ibid

<sup>3</sup> La taxa de risc de pobresa mesura la pobresa en termes relatius. És a dir, indica la proporció de persones que es considera que tenen ingressos baixos en relació amb el conjunt de la població que forma part de la seva comunitat. En concret, indica la proporció de població que disposa d'uns ingressos equivalents o inferiors al llindar de risc de pobresa. Llindar risc de pobresa moderada 2018-2019. Unipersonals: 11739 €. Llars: 24651€

<sup>4</sup> Opc. Cit. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2020). Llindar pobresa extrema. Unipersonals: 5869 €. Llars: 12325 €.

Hem de remarcar que, tot i que les entitats socials tenen una organització òptima, el confinament, els problemes de mobilitat i l'elevada demanda d'aliments, han obligat fer un recompte *a posteriori*, i ha estat difícil estipular una sola tasca o activitat a cada entitat.

## 2. L'increment en l'oferta alimentària resultat de la demanda social

### Exemples de referència

#### 2.1. Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona

En el procés de recepció i lliurament de recursos es troben els Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona; que a través de programes propis i subvencions rebudes per tercers deriven a les persones que consideren. Durant l'any 2020 a banda dels 4 programes de lliurament d'àpats, es van **destinar 1,85 milions d'euros** com a fons extraordinari per al lliurament de **430.520 plats de menjar a 3.420 persones**.

Anys	Persones	% Augment	Euros Milions	% Augment	Programa	
2019	14.002	25%	2,87	16%	Menjadors Socials	Ajuts espècie
2020	17.482		3,33			
2020	3.420		1,85		Àpats extraordinàries COVID - 19	
2019	1.761	120%	3,13	58%	Àpats a Domicili	
2020	3.883		4,95			
2019	1.587	-8.7%	1,59	45%	Àpats en Companyia (des de Març s'han fet a domicili)	
2020	1.448		2,31			
2019					Alimentació en C.R per a persones sense llar	
2020	2.281					
2019	27.245	76%	19,23	32%	Beques menjador	
2020	47.951		25,38			
2019	7.736	264%	1,2	437%	Ajudes econòmiques CSS (targetes menjador només distribuïdes per SS)	
2020	28.213		6,45			
2019	13.525	-49%	9,25	59%	Fons d'Infància 0-16 (Enguany fons COVID)	
2020	6.886		14,7			
	<b>65.856</b>	<b>69%</b>			<b>Sumatoria persones 2019</b>	
	<b>111.564</b>				<b>Sumatoria persones 2020</b>	

En general, l'augment d'ajudes respecte a l'any 2019 s'ha vist incrementat, com es veu en el quadre amb dades municipals. El canvi més significatiu es va produir en els recursos destinats a **targetes moneder**, l'any 2020 **es van lliurar un total de 28.213 front a les 7.736 de 2019**, el que representa un 264% més. Davant el repte logístic que representa atendre a tantes persones, el lliurament d'aquestes targetes destaca com una de les millors mesures, ja que permet a les persones usuàries la compra de producte fresc. **Només en àpats es va a lliurar 2.965.069 l'any 2020**, això representa una variació de 124% respecte als 1.318.960 àpats lliurats l'any 2019.

L'any 2020 s'han aprovat 19 subvencions a entitats del tercer sector per una quantitat de **799.788 euros amb un total de 68.506 persones ateses**, aquestes persones no es comptabilitzen per no duplicar la informació proporcionada per les entitats que veurem més endavant.

Anys	Àpats	Programa
2019	479.731	Menjadors Socials
2020	557.068	
2020	430.520	Àpats extraordinàries COVID - 19
2019	586.789	Àpats a Domicili
2020	929.204	
2019	252.440	Àpats en Companyia (des de Març s'han fet a domicili)
2020	281.471	
2019		Alimentació en C.R per a persones sense llar
2020	766.806	
	<b>1.318.960</b>	<b>Sumatoria 2019</b>
	<b>2.965.069</b>	<b>Sumatoria 2020</b>

Font: Departament de Gestió de Recursos Socials Bàsics. Institut Municipal de Serveis Socials. Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI. Ajuntament de Barcelona

Sumant ajudes en espècie i ajudes monetàries, **l'any 2020 els Serveis Socials de l'Ajuntament van donar assistència a 111.564 persones**, el que representa un 69% més respecte l'any anterior que es va lliurar 65.856 ajudes.

## 2.2. Banc dels Aliments

Per primera vegada, el Banc dels Aliments (BdA) va començar, amb la col·laboració de World Central Kitchen (WCK), la distribució d'àpats cuinats per als més vulnerables, lliurant durant el confinament un total de **217.285 àpats**. Tot i l'esforç dedicat, programes extraordinaris i recaptés, el BdA reconeix que l'any 2020 es van cobrir el 28,6% de les necessitats anuals d'alimentació, tenint com a referència una dieta estàndard (2.000 quilocalories / dia)"<sup>5</sup>.

El Banc dels Aliments no atén directament a persones usuàries, la seva tasca se centra a recol·lectar i organitzar els aliments per distribuir-los a través d'una xarxa d'entitats a les quals Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona deriven les persones en situació de vulnerabilitat. **L'any 2020 la xarxa d'entitats que formen part del BdA va créixer un 5% fruit de la demanda social.**

La recol·lecta s'organitza per mitjà de diferents campanyes i classifica l'aliment en aliment fresc (fruites, verdures, aliments refrigerats, sucs, etc.) i aliment sec (donacions de la unió europea, de particulars que donen aliments processats). Per al 2020 a causa de la situació conjuntural els aliments poc peribles eren les més importants; en xifres es va recollir un 17% més d'aliment fresc amb protagonisme dels aliments refrigerats i en producte sec és recol·lecto un 42% més que l'any 2020, en aquest últim les empreses donants de Barcelona van ser les que van permetre l'augment.

Banc d'aliments		
	2019	2020
<b>Producte fresc (kg d'aliments)</b>		
Serma (fruites, verdures i sucs)	851.523	817.459
Refrigerats	260.373	473.794
Mercabarna	485.277	514.472
Minves. Supermercats	389.161	532.419
SUMA	1.986.334	2.338.144
<b>Producte sec (kg d'aliments)</b>		
Empreses donants	777.606	2.217.652
Gran recapte	600.302	510.072
Unió Europea	1.667.926	1.626.997
SUMA	3.045.834	4.354.721
<b>SUMA PRODUCTE FRESC I SEC</b>	<b>5.032.168</b>	<b>6.692.865</b>

**La sumatòria total de producte recollit pel Banc dels Aliments per al 2020 va ser de 6.692.865 quilos d'aliments**, un 33% més que els 5.032.168 quilos d'aliments de l'any 2019. A més segons estimacions del mateix BdA de Barcelona en l'any 2020 **s'ha arribat a través de les entitats receptores a 43.548 persones** amb aquests aliments, això representa un 43% més que en el 2019 on es va arribar a 29.220 persones.

<sup>5</sup> Banc dels Aliments de Barcelona. Memòria 2020



Això significa que cada mes durant el 2020 les persones beneficiàries van rebre 12 quilos d'aliments entre fresc i sec per la seva alimentació, dos quilos menys que el 2019.

Dins el model col·laboratiu per garantir el dret a l'alimentació adequada acordat com a projecte impulsor pel PAAC 20-22, es va estipular que les ajudes rebudes es dividissin en: ajudes monetàries (xecs, targetes o diners rebuts per comprar aliments) i ajudes en espècie (aliments o plats preparats directament). Per aquest motiu, l'anàlisi de les ajudes entregades respecte al 2019 el farem utilitzant aquests dos conceptes.

### 2.3. Creu Roja

Creu Roja							
Anys	Persones	% Augment	Famílies	Demanda General	% Augment	Programa	
2019	1.117	1253%	447	447	3281%	Aliment fresc	Ajuts en espècie
2020	15.116		6.206	15.116			
2019	437	817%	175			Targetes moneder	Ajuts moneta ries
2020	4.010		1.604				
2019	80	-84%	32			Beques menjador	
2020	12		5				
	<b>1.634</b>	1.071%				<b>Sumatoria persones 2019</b>	
	<b>19.138</b>					<b>Sumatoria persones 2020</b>	

Font: Creu Roja

Pel que fa a les entitats, l'any 2020 Creu Roja va rebre **15.116 sol·licituds** (3.281% més que durant el 2019). Durant el període d'abril a juny, es van efectuar lliuraments diaris al centre provisional de Zamora i la resta de l'any tant a CDA com a Zamora es van continuar els lliuraments 3 cops per setmana com ja s'estava fent el 2019.

El creixement en **quilos d'aliments lliurats** va augmentar un 189% passant 103.970kg el 2019 a **300.666 kg el 2020**; tot i això, el creixement no va ser equivalent al de les sol·licituds rebudes de famílies amb necessitat alimentària. Davant la gran demanda, la tipologia d'aliments que solia dividir-se entre alimentació seca i fresca, quan no s'ha disposat dels aliments suficients, durant l'any 2020 va haver de ser complementada amb targetes moneder (barreja de fons propis i un conveni amb l'Ajuntament), d'aquesta manera amb el lliurament de targetes moneder va créixer un 817% respecte de l'any 2019, atorgant en **targetes 438.000 euros a 4.010 persones**.

Tanmateix, els lliuraments d'ajudes alimentàries en aquesta entitat van créixer un 1.253% respecte de l'any anterior i 677% respecte de l'any 2019 en ajudes monetàries. **Tot junt ha donat assistència a 19.138 persones, això representa un 1.071% més que les 1.634 persones ateses en l'any 2019.**

## 2.4. Càritas Diocesana de Barcelona i Càritas Parroquials

Càritas				
Anys	Persones	% Augment	Famílies	Programa
2019	21.331	98%	8.455	Ajuts en espècie
2020	42.285		16.212	
2019	1.317	173%	633	Ajuts monetàries
2020	3.607		2.081	
	<b>22.648</b>	<b>102%</b>		<b>Sumatoria persones 2019</b>
	<b>45.892</b>		<b>Sumatoria persones 2020</b>	
Font: Departament d'Anàlisi social. Caritas.				

Càritas Diocesana de Barcelona, una altra de les entitats claus dins del mapa social, també es va veure desbordada degut a les cues de persones sol·licitants d'ajuda alimentària. La contextualització de les dades de l'organització ha estat difícil ja que Càritas Diocesana organitza tota la tasca d'ajuda social i dona autonomia pròpia a Càritas Parroquials que són les parròquies que ja estan integrades dins del teixit social i actuen sobre terreny.<sup>6</sup>

Per a Càritas, passar de 21.331 l'any 2019 a **42.285 persones ateses al 2020** dins el pla de lliurament d'aliment en espècie va representar un gran esforç per a l'equip (persones treballadores i voluntàries) i, de la mateixa manera que van fer altres entitats, per tal de complementar aquesta demanda es va ampliar el lliurament d'**ajudes monetàries per part de Càritas Diocesana** amb targetes moneder per **3.607 persones**, molt més persones que les 1.317 ateses l'any 2019.

***En conjunt, les persones ateses per Càritas durant l'any 2020 van ser 45.892 persones. Això representa un 102% més persones que l'any 2019.***

<sup>6</sup> Per tal de tenir una mesura tan aproximada com sigui possible només sumem les dades de Càritas parroquials que és la part de Càritas que dona més cobertura per estar més a prop del teixit social. A més a més són dades (Càritas diocesana i Càritas parroquials) que pertanyen a dos sistemes diferents i és possible que dupliquin.

## Altres entitats

El percentatge d'aliments lliurats a col·lectivitats per part de **Formació i Treball** també ha crescut, respecte al 2019, en un **199%** passant de 39.350 a **117.688 menús** lliurats. Pel que fa als **quilos d'aliments** entregats ha augmentat en un **14%**, passant de 231.000 a **264.000** de quilos, i les persones ateses han augmentat en un 18%, de 1.500 a 1.777. Per la seva banda, **Espigoladors**, una entitat dedicada a la recuperació d'aliment malbaratat per a la seva transformació en conserves o donació a entitats socials, l'any 2020 va **recuperar 446.764 quilos de fruites i verdures**, s'estima que van poder lliurar aliments per mitjà de les seves donacions a **18.616 famílies**. Altres entitats que han vist incrementada la seva activitat han estat: ABD, Nutrició Sense Fronteres, Espigoladors, Probitas, Fundació Roure, Fundació Banc de Recursos – Pont Alimentari, entre d'altres.

Quantitativament i amb un marge d'error, reconeixent que cadascuna de les entitats utilitza indicadors diferents i que l'any 2020 va ser un any especialment difícil pel volum de demanda rebuda, ha fet molt difícil el registre de dades de les entitats consultades. Tot i l'esforç realitzat per part de totes les entitats de la xarxa, no és suficient i el risc de vulnerabilitat alimentària segueix en augment, el que complica reduir la bretxa social si no hi ha un canvi en l'entorn.

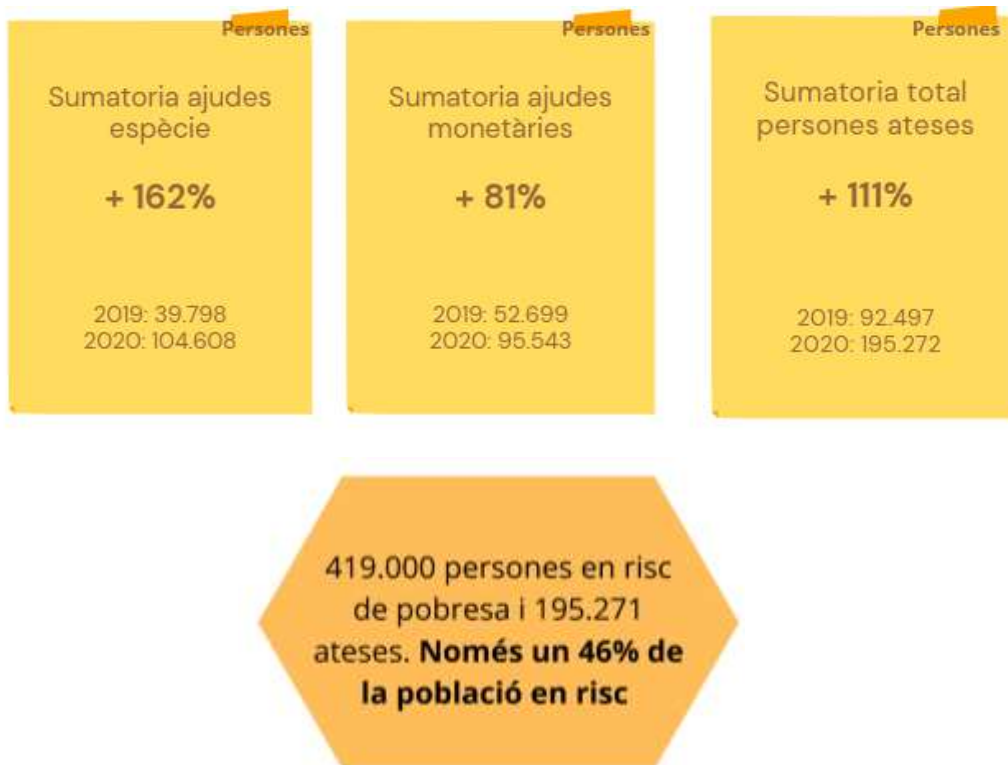
Fent el sumatori es pot concloure que, tenint en compte l'Ajuntament de Barcelona (Serveis Socials) i les tres entitats de la ciutat amb major cobertura, és a dir, Banc dels Aliments, Creu Roja i Càrites, s'estima<sup>7</sup> que:

- El lliurament d'aliment fresc a persones va augmentar, respecte a l'any 2019, un 162%, el que representa un total de 104.608 de persones ateses l'any 2020.
- Les ajudes monetàries, representades en beques menjador i targetes moneder, han augmentat un 81%, el que es tradueix en 95.543 persones beneficiàries.

Com a sumatòria final, tenint en compte ajudes en espècie i ajudes monetàries, **s'estima que s'ha donat cobertura a 195.272 persones, el que representa una cobertura del 46% de les 419.000 persones que l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona ha estimat en situació de risc de pobresa.**

---

<sup>7</sup> Atès que molts dels Aliments del BdA arriben a Càritas i Creu Roja els càlculs es van realitzar amb la estimació de sobre posició donada per BdA, que és la següent: Càritas 50% i Creu Roja un 16%.



## Canvis adaptatius

El coneixement d'aquesta realitat suposa descriure no només els aspectes relacionats amb les dades estadístiques, també implica aprofundir en l'esforç logístic per tal de dimensionar i comprendre el repte que han hagut d'afrontar les diferents entitats per donar assistència en matèria d'alimentació durant el 2020. A continuació, es mostren uns exemples:

- El programa Àpats en Companyia de Serveis Socials de l'Ajuntament ha incrementat la seva inversió un 45%, passant de 1,59 milions d'euros a 2,31 milions d'euros. Pel que fa als programa Àpats a Domicili, ha tingut un increment del 58%, passant de 1.761 a 3.883 persones.
- Altres serveis bàsics, com ara l'atenció domiciliària, el servei de teleassistència o l'atenció a persones sense llar, també s'han hagut d'adaptar a la situació sanitària i han comptat amb recursos addicionals per protegir els col·lectius més vulnerables. A més, s'han habilitat nous programes com, per exemple, la "Cistella contra la Covid" que ha mobilitzat unes **220 tones d'aliments** destinats a persones especialment vulnerables durant el període de confinament.<sup>8</sup>

<sup>8</sup> Ajuntament de Barcelona. Estat de la Ciutat 2020.(Febrer 2021). Impacte de la COVID-19. Pàgina 5

- Altres entitats van modificar la seva forma d'entrega dels aliments, per exemple:
  - ABD va enviar els lots d'aliments directament a les llars inscrites al programa d'Inserció Laboral Activa i durant el confinament, per tal de complementar el lliurament de targetes moneder, així va lliurar 170 lots d'aliment fresc a les famílies del programa pre-infants.
  - Nutrició sense Fronteres amb el seu projecte "Comparteix el menjar" es va focalitzar a recuperar l'excedent alimentari d'hotels i escoles de Barcelona i àrea metropolitana i amb això es van recuperar més de 147.500 kg de menjar (gairebé el doble que l'any anterior). Arran de la pandèmia va haver de adaptar-se, promovent l'elaboració, logística i gestió de menús, realitzats per "Cuines solidàries" que utilitzaven, sobretot excedent alimentari de diverses institucions com a matèria primera. Aquest projecte va aconseguir fer més de 79.050 menús que van ser repartits en 41 entitats socials.
  - Pont Alimentari va canalitzar 456.875 kg d'aliments frescos i secs, i 8.986 racions de menjar cuinat entre 57 entitats receptores, algunes de les quals van néixer amb el confinament i l'organització ciutadana de suport mutu. La situació de confinament de les persones grans (que és el cas de bona part del voluntariat) va alterar el funcionament de bona part de les entitats que formen la xarxa de Pont Alimentari i es van haver de buscar solucions. De manera excepcional, al llarg de l'any de pandèmia es va plantejar un projecte puntual amb Veritas amb el qual es van proporcionar cistelles d'ajut alimentari a 50 famílies en situació de vulnerabilitat (fent xarxa amb les entitats: Joventut i Vida, SURT i BarcelonActua). La idea de les cistelles era fer arribar productes ecològics i consells per una alimentació saludable a famílies que s'havien vist afectades per la crisi econòmica derivada del Covid-19. D'altra banda, l'entrega de les cistelles va permetre realitzar un acompanyament més integral per part de les assistents socials a aquelles famílies estaven quedant aïllades dels recursos de suport habituals.

A banda dels canvis a l'interior de l'estructura, també s'ha produït un augment pel que fa a les donacions i més coordinació entre entitats. A continuació, es mostren uns exemples:

- Mercabarna i el Banc d'Aliments: des de l'inici del confinament Banc dels Aliments i Creu Roja **han lliurat un total de 314.045 kg**. Aquestes donacions suposen un 40% més que les aportades durant el mateix període del 2019<sup>9</sup>.
- T-System i Mercabarna: per tal d'ampliar la capacitat de distribució d'aliments en el moment més crític de la pandèmia, es va crear la plataforma tecnològica T-Mercabarna Solidària, amb l'objectiu de connectar l'oferta d'excedents amb la demandada de les entitats socials. Van participar sis empreses majoristes - Hermanos Fernández, Flores Frutas y Hortalizas, KopGavà, Germans Barri, Transports i Creu Roja Catalunya, qui es va encarregar de la recepció i distribució

---

<sup>9</sup> Recuperat de:

[https://www.mercabarna.es/media/upload/pdf/ndpmercabarnadonacionsaliments\\_cat\\_1590134958.pdf](https://www.mercabarna.es/media/upload/pdf/ndpmercabarnadonacionsaliments_cat_1590134958.pdf)

dels aliments al seu punt de destinació. En total, a través d'aquesta iniciativa es van recuperar i distribuir 140.000 quilos de fruites i hortalisses al 2020.

### **3. La resposta de Barcelona l'any 2020. Quins són els reptes del 2021-2022?**

Tot i que el creixement de la demanda ha estat desmesurat l'any 2020, tal com indiquen les dades, moltes de les respostes només han estat possibles gràcies a la feina en xarxa de la col·laboració públicoprivada. La utilització de targetes moneder no només ha agilitzat logísticament el lliurament d'aliments sinó que ha ajudat a normalitzar el dret a l'alimentació dotant d'autonomia i apoderament als beneficiaris. Aquest és un procés essencial en la dignificació del dret alimentari, però no és suficient.

A favor d'avançar cap a models autosostenibles i no assistencialistes, es treballarà amb la possibilitat d'afavorir que les persones usuàries es puguin incorporar al sistema i més endavant fer-ho com a persones treballadores de les mateixes iniciatives. Les activitats que s'han d'ampliar són:

- Transversalitat del procés.
- L'homogeneïtzació dels criteris socials i del sistema d'ajudes entre les entitats.
- La digitalització del sistema d'ajudes per tal d'agilitzar, no duplicar informació i tenir una traçabilitat del procés de cada persona usuària.
- Dignificació
- La prioritització de les entitats no només pel que fa al lliurament d'ajudes, sinó amb programes de desenvolupament i dignificació de la persona (formació, inserció laboral, etc.)
- Continuar amb l'impuls perquè les persones puguin comprar a supermercats, mercats municipals i comerç de proximitat.

A mesura que la crisi sanitària passi, coneixerem els sectors o subsectors econòmics i socials que no estiguin superant la crisi econòmica produïda, entre d'altres, per l'impacte de la pandèmia; molts comerços i empreses no obriran, algunes persones continuaran a l'atur i disposaran de menys diners, però s'hauran de continuar garantint els drets bàsics per a la ciutadania. En previsió de l'augment de demanda d'ajuts, s'han de reforçar els criteris clau de la Xarxa d'alimentació de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, que s'han identificat dins del model col·laboratiu per avançar en la cobertura i dignificació d'una alimentació adequada per a la ciutadania de la ciutat de Barcelona, i de l'àrea metropolitana:

1. Diferenciar, conceptualment i estratègicament, l'excedent alimentari, el malbaratament i la política de reducció de la pobresa.
2. Promoure la màxima normalització i inclusió.

3. Donar respostes integrals i globals.
4. Garantir la suficiència d'ingressos de la ciutadania.
5. Promoure l'autonomia i l'apoderament de les persones.
6. Promoure un model que creï ocupació i inserció sociolaboral.
7. Garantir el dret a l'alimentació saludable i respectuosa amb el medi ambient.
8. Reduir el malbaratament alimentari.
9. Promoure el consum de proximitat.

Alienat a aquests criteris clau identificats clarament des de la Xarxa, es desplega el projecte Alimenta en el decurs del segon semestre de 2020; iniciativa que pretén apostar per un nou model d'alimentació social a la ciutat de Barcelona. El projecte (que passarà a incorporar-se a la XXDA) neix amb la missió d'avançar en la garantia del dret a l'alimentació de forma inclusiva i digna, aprofitant les potencialitats del sistema actual i procurant resoldre algunes de les seves mancances. Pretén crear un nou escenari basat en la col·laboració públic-social: cooperació i treball en xarxa entre l'Ajuntament de Barcelona, les entitats socials i el teixit empresarial alimentari de la ciutat, que aglutini en una nova estratègia les accions i recursos referits a l'alimentació social que a hores d'ara existeixen a la ciutat.

El projecte Alimenta triangula la seva visió en la *vessant individual* (enfocat a la reducció de la vulnerabilitat alimentària individual), en la *vessant comunitària* (centrat en la implicació en i de la comunitat) i en la *vessant institucional* (respecte a la relació dels ens que participen en el projecte i de la mateixa institució). Els seus objectius principals són:

- Promoure l'autonomia, l'empoderament i reduir la vulnerabilitat de les usuàries d'alimentació social.
- Millorar la qualitat de l'alimentació social sota els criteris de: salut, sostenibilitat, proximitat i respecte al medi ambient.
- Fomentar el treball comunitari i l'acompanyament de les persones en situació de vulnerabilitat alimentària.
- Promoure l'aprofitament al circuit de l'alimentació social de la ciutat.
- Impulsar el treball en xarxa entre el conjunt de sectors implicats en l'alimentació a la ciutat.

L'Alimenta és un projecte estratègic de llarg recorregut, que defuig de la mirada assistencialista i de les solucions d'urgència. Dóna resposta a l'àmbit de l'alimentació social i treballa per desestigmatitzar la pobresa, promou accions integradores que ajuden a potenciar l'autonomia i l'apoderament dels/les usuaris/àries. A més, dóna resposta útil a la ciutadania al mateix temps que pretén una transformació del model social, governança compartida, amb les entitats i els sectors implicats en l'alimentació social, gran projecte de ciutat.

Tal com s'ha exposat, el 2020 ha estat un any especialment complicat. La recuperació, encara que pot semblar ràpida en comparació a les dades 2020, serà lenta en comparació el 2019 i s'estima que haurem d'esperar gairebé dos anys per tornar al creixement d'abans de la pandèmia. L'any 2019 els ajuts en l'àmbit alimentari eren deficientes.

Tenint en compte que els problemes d'accés a l'habitatge, l'energia i els desnonaments han augmentat i s'espera que, malauradament, durant l'any 2021-2022 augmentin encara més si es finalitza amb les moratòries dels pagaments sobre l'habitatge. És de preveure que durant aquest temps les persones afectades destinaran els seus diners a prioritzar el cobriment d'altres necessitats bàsiques i disminuirà la quantitat dedicada a l'alimentació.

Per aquesta raó, cal recordar els projectes impulsors del PAAC 20-22 (Pla d'Actuació de l'Acord Ciutadà 20-22) per redreçar els impactes socials més negatius, basant-se en aquestes previsions i en les principals potencialitats de la ciutat: l'amplitud i diversitat del seu teixit social i associatiu, la cooperació entre l'Ajuntament i la iniciativa social de la ciutat i el compromís social de la ciutadania; s'ha pronunciat no per mantenir sinó per incrementar la inversió dedicada al cobriment de les necessitats alimentàries.

Els projectes del PAAC 20-22 amb més incidència directa en l'àmbit de l'alimentació és l'establiment un fons econòmic alimentari per garantir el dret a una alimentació saludable que permeti:

1. L'extensió de la targeta moneder.
2. Generalitzar Les cuines i àpats comunitaris.
3. Ajuts a les escoles i centres socials pel reaprofitament alimentari.
4. Promoure els serveis que incideixen en la reducció del malbaratament alimentari (com el Pont Alimentari) a través de l'educació ambiental i l'aprofitament dels recursos naturals.

**Durant els anys 2021-2022 s'han de mantenir els ajuts per no provocar un desequilibri i qualificar l'oferta d'aliments i millorar-ne la seva qualitat segon les recomanacions del model col·laboratiu per garantir el dret a l'alimentació adequada a la ciutat de Barcelona**



## Annex:

### 4. Resum principals dades

#### Situació econòmica respecte a l'any 2019

- Renda anual neta mitjana de les famílies amb una variació negativa entre 7% i 8% el que significa 2.636/2.921 euros menys a l'any.
- 289.000 persones més en risc de pobresa moderada, un creixement d'entre el 21% i el 23%.
- 130.000 persones dins de la pobresa extrema, un 30% més que el 2019 i un 8% de la població total de la ciutat de Barcelona

#### Ajuntament de Barcelona

##### Ajuntament de Barcelona – Serveis Socials (SS)

- **Àpats 2020:** 2.965.069 àpats distribuïts, un 124% més enfront dels 1.318.960 àpats lliurats l'any 2019.
- **Targetes moneder:** l'any 2020 es van lliurar un total de 28.213 targetes moneder enfront a les 7.736 targetes moneder de 2019, el que representa un 264% més.
- **Adicionals:** 1,85 milions d'euros com a fons extraordinari per al lliurament de 430.520 plats de menjar a 3.420 persones i 19 subvencions a entitats del tercer sector per 799.788 euros amb un total de 68.506 persones ateses.

Sumant ajudes (espècie i monetàries), l'any 2020 Serveis Socials va donar assistència a 111.564 persones, un 69 % més respecte a les 65.856 de l'any 2019.

#### Entitats

##### Banc d'Aliments (BdA)

- Per al 2020 el nombre d'entitats socials lliurant aliments de la xarxa del BdA va créixer un 5% i potser més entre abril i juny.
- Per primera vegada va començar, amb la col·laboració de World Central Kitchen (WCK), la distribució d'àpats cuinats, un total de 217.285 àpats.
- **La sumatòria total de producte recollit pel BdA per al 2020 va ser de 6.692.865 quilos d'aliments**, un 33% més que els 5.032.168 quilos d'aliments de l'any 2019.

Tot l'esforç dedicat, programes extraordinaris i recaptés, el BdA reconeix que l'any 2020 es van cobrir el 28,6% de les necessitats anuals d'alimentació, tenint com a referència una dieta estàndard (2.000 kilocalories/dia).

### Creu Roja

- **Sol·licituds d'aliments:** l'any 2020 va rebre 15.116 sol·licituds, 3.281% més que les 447 sol·licituds durant el 2019.
- **Quilos d'aliments:** 300.666 kg el 2020 un 189% més que els 103.970 kg de l'any 2019.
- **Targetes moneder:** 438.000 euros amb 4.010 persones ateses, un 817% més respecte de les 437 de l'any 2019.
- **Adicionals:** durant el període d'abril a juny es van efectuar lliuraments diaris al centre provisional de Zamora.

Sumant d'ajudes s'ha donat assistència a 19.138 persones, un 1.071% més que les 1.634 persones ateses en l'any 2019.

### Càritas

- **Lots d'aliment fresc:** 42.285 persones ateses el 2020 enfront de les 21.331 de l'any 2019. Un 98% més.
- **Ajudes monetàries:** 3.607 persones l'any 2020 enfront de les 1.317 ateses l'any 2019. Això representa un 173% més.

En total, Càritas ha assistit, durant l'any 2020, a 45.892 persones. Un 102% més que l'any 2019 on van atendre a 22.648 persones.

### **Principals adaptacions 2020**

- Desenvolupament del Projecte Alimenta per continuar avançant en la garantia del dret a l'alimentació de forma inclusiva i digna, aprofitant les potencialitats del sistema actual i procurant resoldre algunes de les seves mancances.
- El programa Àpats en Companyia de Serveis Socials de l'Ajuntament ha incrementat la seva inversió un 45%, passant de 1,59 milions d'euros a 2,31 milions d'euros. Pel que fa als programa Àpats a Domicili, ha tingut un increment del 58%, passant de 1.761 a 3.883 persones.
- Altres serveis bàsics, com l'atenció domiciliària, el servei de teleassistència o l'atenció a persones sense llar han comptat amb recursos addicionals i s'han habilitat programes com "Cistella contra la COVID" que ha mobilitzat unes **220 tones d'aliments**.
- T-Mercabarna Solidària, una app que connecta l'oferta d'excedents de les empreses majoristes de Mercabarna amb la demanda de les entitats socials i,

finalment, amb l'empresa de logística encarregada de transportar aquests aliments al seu punt de destinació.

- L'any 2020 s'ha augmentat l'aprovació de subvencions a entitats del tercer sector; 19 en total per una quantitat de **799.788 euros**.

## El treball i propostes de l'Acord Ciutadà

- Transversalitat del procés.

L'Ajuntament de Barcelona, a part dels serveis alimentaris assenyalats, promou, mitjançant la Xarxa d'Alimentació Adequada de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, la coordinació amb totes les entitats de la ciutat que presten serveis per garantir una alimentació adequada a tota la població de la ciutat i la reducció del malbaratament alimentari. La missió de la Xarxa és a partir d'uns criteris d'actuació referencials i comuns a tots els actors i entitats socials, busca la complementarietat i la sinergia dels recursos i serveis existents, i la coproducció de nous projectes alimentaris.

Així mateix promou que es treballi l'alimentació des de tots els àmbits que comporta: cobriment de les necessitats bàsiques, salut, educació, interculturalitat i desenvolupament comunitari.

- Dignificació.

El desplegament de la garantia alimentària per tota la població es realitza de manera digna i normalitzada, a fi, no sols de generar cap mena de segregació per l'accés a la satisfacció de les necessitats, sinó que es tracta a més d'obrir un itinerari per les persones i col·lectius que ho necessitin cap a l'autonomia personal i social i la inclusió en les xarxes comunitàries.

- Enfortir els criteris claus donats per Model col·laboratiu per garantir el dret a l'alimentació adequada a la ciutat de Barcelona.

L'Acord Ciutadà desplega les accions en relació a tots els actors competents que incideixen en el marc alimentari de la ciutat perquè es realitzi el model alimentari de la ciutat basat en els següents criteris d'actuació:

- Donar respostes integrals i globals.
- Promoure l'autonomia i l'apoderament de les persones.
- Crear ocupació i inserció Garantir el dret a l'alimentació saludable i respectuós amb el medi ambient laboral en el model alimentari.
- Reduir el malbaratament alimentari.
- Desenvolupar el consum de proximitat.
- Impulsar la revisió del sistema d'aplicació del Fons d'Ajuda Europeu 8FEAD a les persones més desfavorides. Crear espais comunitaris multifuncionals per cuinar i conservar aliments de manera compartida.
- Posicionar-se en contra dels punts de donacions de menjar als carrers.